

грудкою землі, а отже, добре приживаються після пересаджування. Перед висаджуванням розсаду гартують. Для підвищення стійкості проти хвороб рослини за 2-3 дні до висаджування обробляють 1%-ною бордоською рідиною або 0,1%-ним розчином мідного купоросу (1 л розчину на 1,5 м² розсадника) [1].

Вирощування томатів розсадним способом є важливою складовою успішного садівництва та отримання врожаю високої якості. Важливо дотримуватися правильного режиму поливу, використовувати високоякісні добрива та забезпечувати необхідне освітлення для розсади. Таким чином, вивчення та впровадження розсадного способу вирощування томатів відкриває широкі можливості для садівників отримувати смачні, здорові та якісні томати, забезпечуючи себе власноруч вирощеними продуктами.

Список використаних джерел

1. Данилюк І. Г. Сучасна енциклопедія садового і городника: 1000 корисних порад фахівців / І. Г. Данилюк. – Д. : ТОВ ВКФ «Бао», 2005. – 560 с.
2. Хареба О.В, Цизь О.М., Хареба О.В., Хареба В.В. Використання сорто підщепних комбінувань – перспективний прийом підвищення продуктивності та якості помідора за вирощування способом малооб'ємної гідропоніки. Рослинництво та ґрунтознавство. 2020. Том 11, № 4. С. 78–86.

ОСНОВИ ПАРАЗИТИЗМУ

С.В. Федорус

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Паразитизм є стратегією виживання, коли один організм отримує користь за рахунок іншого, відомого як господар. Це може бути видимою, наприклад, у випадках паразитичних комах, черв'яків чи рослин, або невидимою, такою як паразитичні бактерії чи віруси. Паразити можуть жити в або на господареві, жититися його ресурсами та при цьому завдаючи шкоду.

Паразитизм - це взаємодія між двома видами, де один, відомий як паразит, одержує користь за рахунок іншого, що є господарем. Ця форма взаємодії в природі має значний вплив на біорізноманіття та функціонування екосистем. У даній статті розглянемо основні принципи паразитизму, види паразитів, їхні адаптації та важливість у природних процесах.

Аналіз сучасної вітчизняної літератури показав визначення паразитів як організмів, які використовують інші живі організми як джерело їжі та довкілля. Автор Андрейчин М.А. характеризує паразитів як тварин, що знаходяться в антагоністичному симбіозі з іншими тваринними організмами, які вони використовують як джерело їжі, довкілля і на яких частково або повністю покладають регуляцію своїх відносин із зовнішнім середовищем. Таким чином, при порівнянні ранніх визначень паразитизму з визначеннями, зробленими порівняно недавно,

чітко проглядаються дві сторони цього біологічного явища: екологічна та метаболічна залежність паразита від господаря [1].

Існує безліч видів паразитів, від мікроскопічних вірусів до великих хребетних. Паразити можуть бути ендopаразитами, що живуть всередині господаря (наприклад, глисти або мікроорганізми, які спричиняють хвороби), або ектопаразитами, що живуть поза тілом господаря (такі як кліщі або воші). Деякі паразити навіть можуть змінювати поведінку свого господаря для забезпечення власного виживання та розмноження.

Порівняно недавно Ю.О. Приходько, С.І. Пономар, О.В. Нікіфорова висунута еволюційно-генетична теорія паразитизму, згідно з якою паразит і господар складають єдину систему, що еволюційно сформувалася, не тільки фізіологічну, а й генетичну. На думку авторів, «паразитизм - це спосіб життя патогенних організмів, що формується в процесі коєволюції безлічі взаємодій симбіотичних систем за рахунок інших видів (господарів), детермінований геномами як паразита, так і господаря, в результаті чого у останнього формуються і поступово вдосконалюються захисні механізми і разом з ними та інші системи організму, а у паразитів - способи ухилення від них» [2].

Паразити розвивають численні адаптації для успішного паразитування. Вони можуть мати спеціалізовані структури для прикріплення до господаря, механізми ухилення від імунної відповіді господаря та шляхи передачі до нових господарів. Ці адаптації дозволяють паразитам виживати та розмножуватися, використовуючи ресурси господаря [3].

Паразитизм має значний вплив на біорізноманіття та функціонування екосистем. Хоча паразити можуть завдати шкоди господареві, вони також можуть контролювати популяції тих видів, які вони паразитують, що допомагає у підтриманні рівноваги в екосистемі. Паразити також впливають на еволюцію видів, сприяючи відбору найбільш виживших та адаптованих господарів [4].

Дослідження проводили у 2022-2023 роках на базі лабораторії на території Полтавської області. Метою дослідження було виявлення і ідентифікація паразитичних захворювань на території Полтавської області.

Згідно з статистичними даними в Полтавській області з 2012 по 2021 рр. було зареєстровано 30273 випадки гельмінто-протозойних інвазій у людей, з яких понад половину випадків 91,4% (27664 випадки) склали діти.

Частка випадків аскаридозу серед людей становила лише 0,7% (216 випадків). А зараженість дітей становила 0,4% (112 випадків) від усіх паразитарних інвазій, зареєстрованих у дітей за період 2012 – 2021 років та 51,9% - від числа всіх випадків аскаридозу за десятирічний період.

Аскаридоз реєструвався за весь період з 2012 по 2021 рр., найчастіше відзначаючись у такі у 2012 – 20,4% (44 випадки), у 2013 – 19,9% (43 випадки), у 2016 – 17,6% (38 випадків) та у 2015 - 13,9% (30 випадків) роках.

Розглядаючи захворюваність людей за статевими відмінностями, було помічено, що найчастіше аскаридоз реєструвався в осіб жіночої статі – 54,6% (118 осіб). Аскаридоз реєструвався як у місті, і у районах Полтавської області. Найбільша кількість випадків аскаридозу була зареєстрована у жителів, які проживали у сільських районах Полтавської області – 54,2% (167 випадків), з яких діти склали – 37,1% (62 випадки) від числа всіх осіб, які проживали у сільських районах та 55, 4% – від числа всіх випадків аскаридозу, зареєстрованих у дітей за період 2012 – 2021 рр.

Дослідження паразитичних захворювань дозволяють розширити наше розуміння їхньої епідеміології, географічного поширення, механізмів передачі та взаємодії з господарем. Ці дані можуть бути використані для розробки більш ефективних стратегій превентивного контролю, включаючи програми масового скринінгу, вакцинації та гігієнічні заходи.

Таким чином, паразитизм є складною формою взаємодії між організмами, яка має велике значення для природи. Розуміння основ паразитизму важливо для вивчення біологічних систем та взаємодій між видами. Ця форма взаємодії грає важливу роль у збереженні біорізноманіття та екологічній рівновазі в природних екосистемах. Розглядаючи зараженість аскаридозом у населення Полтавської області було виявлено, що більшість хворих представляли особи, які у сільській місцевості. Причиною такого збільшення захворюваності могли стати низка факторів. По-перше, велика кількість приватних домашніх будівель (приватні будинки) та присадибні ділянки, наявність більших можливостей для вирощування плодової та овочевої продукції, ніж у міській, де основний житловий фонд становлять багатоквартирні будинки, відсутність присадибних ділянок та широко розвинена лабораторна діагностика інфекційних та паразитарних захворювань у людини – їх доступність.

Список використаних джерел

1. Андрейчин М.А. Інфекційні хвороби /за ред.д.мед.н., проф. В.П.Малого, ак.НАМН України, д.мед.н. М.А. Андрейчина.- Львів: «Магнолія 2006», 2018. – 1373с.
2. Приходько О.Б. Основи медичної паразитології. Еволюція. Біосфера : навчально-методичний посібник для студентів - іноземних громадян 1 курсу медичних факультетів спеціальність "Лікувальна справа" / О. Б. Приходько, А. П. Попович, К. І. Гейченко, Т. І. Ємець, Г. Ю. Малєєва. - Запоріжжя: [ЗДМУ], 2018. - 159 с.
3. Приходько Ю.О. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин: Практикум (для самостійної роботи) [Ю. О. Приходько, С. І. Пономар, О. В. Нікіфорова та ін.]; За ред. Ю. О. Приходька, С. І. Пономаря. - Біла Церква, 2011. - 313 с.

4. Рябоконт О.В. Протозойні інвазії. Гельмінтози: навчальний посібник для здобувачів ступеня доктора філософії за третім освітньонауковим рівнем/ О. В. Рябоконт, Н. С. Ушеніна, О. О. Фурик, Д. А. Задирака, Т.С. Оніщенко – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2020. – 77 с.

ЕКОЛОГО-ВАЛЕОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ В СЕРЕДНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

О. В. Федчук

Рівненський державний гуманітарний університет

Здоров'я та екологічна свідомість є ключовими компонентами повноцінного розвитку підлітків, тому питання еколого-валеологічного виховання в середніх навчальних закладах є невід'ємною частиною сучасної освіти.

Розвиток системи валеологічної освіти, передбачає розробку основних положень та умов здорового способу життя, методик їх запровадження, набуття та засвоєння учнями [1].

Наукові пошуки вчених засвідчують, що в системі педагогічної діяльності питання валеологічного виховання розглядається в аспектах поглибленої уяви про цей процес. То ж проведенням уроків валеології лише у середніх навчальних закладах не можна вирішити питання про здоров'я підростаючого покоління. У системі педагогічної діяльності валеологічне виховання розглядається як цілісна концепція, яка має забезпечити не тільки школярів, але й студентів необхідними умовами для збереження та збагачення здоров'я молоді. [3].

Реалізація еколого-валеологічного виховання у середніх навчальних закладах сприяє формуванню відповідального ставлення до природи та збереженню ресурсів для майбутніх поколінь.

Еколого-валеологічне виховання у середніх навчальних закладах сприяє розвитку екологічної грамотності, що дозволяє учням критично оцінювати екологічну ситуацію та приймати обґрунтовані рішення.

Здійснення еколого-валеологічного виховання у середніх навчальних закладах сприяє формуванню здорового способу життя, популяризації фізичної активності та привильного харчування серед учнів

Еколого-валеологічне виховання у середніх навчальних закладах сприяє розвитку екологічної культури, виховує почуття патріотизму та любові до рідної землі.

Реалізація еколого-валеологічного виховання у середніх навчальних закладах сприяє популяризації енергоефективних технологій та використанню відновлювальних джерел енергії.

Здійснення еколого-валеологічного виховання у середніх навчальних закладах сприяє розвитку творчого мислення та інноваційного потенціалу учнів у сфері екології та здоров'я.

Еколого-валеологічне виховання у середніх навчальних закладах сприяє формуванню етичних цінностей, таких як повага до природи, тварин і різноманіття життя на Землі, сприяє